

doc. Ing. Jozef Žarnovský, PhD.

Ing. Rastislav Mikuš, PhD.

Ing. Ivan Kováč, PhD.

Ing. Rastislav Bernát, PhD.

VÝROBNÉ TECHNOLOGIE A MONTÁŽ

Nitra 2018

Vydala Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre
vo Vydavateľstve SPU

Autori: doc. Ing. Jozef Žarnovský, PhD. (7,64 AH)
Katedra kvality a strojárskych technológií
TF, SPU v Nitre

Ing. Rastislav Mikuš, PhD. (6,2 AH)
Katedra kvality a strojárskych technológií
TF, SPU v Nitre

Ing. Ivan Kováč, PhD. (2 AH)
Katedra kvality a strojárskych technológií
TF, SPU v Nitre

Ing. Rastislav Bernát, PhD. (1 AH)
Katedra kvality a strojárskych technológií
TF, SPU v Nitre

Recenzenti: doc. Ing. Juraj Ružbarský, PhD.
doc. Ing. Martin Kotus, PhD.

Skriptá vznikli v rámci riešenia a s finančnou podporou projektu VEGA 1/0718/17 „Štúdium vplyvu technologických parametrov povrchových vrstiev poľnohospodárskej a lesníckej techniky na kvalitatívne parametre, bezpečnosť a enviromentálnu prijateľnosť“.

Schválila rektorka Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre dňa 30. 7. 2018
ako skriptá pre študentov SPU.

© J. Žarnovský, R. Mikuš, I. Kováč, R. Bernát, Nitra 2018

ISBN 978-80-552-1868-7

OBSAH

Úvod.....	7
1 VÝROBNÉ TECHNOLOGIE	9
1.1 História technológií	9
1.2 Priemyselné technológie	9
1.3 Klasifikácia technológií.....	11
1.4 Členenie výrobného procesu	13
2 OBRÁBANIE MATERIÁLOV.....	16
2.1 Progresívne výrobné technológie.....	21
2.2 Sústruženie	25
2.3 Frézovanie.....	29
2.4 Vŕtanie.....	36
2.5 Brúsenie	41
2.6 Zváranie	49
2.6.1 Zváranie plameňom	52
2.6.2 Zváranie taviacou sa elektródou v ochrane plynu (MIG/MAG)	54
2.6.3 Zváranie netaviacou sa elektródou v ochrane inertného plynu TIG.....	55
2.6.4 Laserové zváranie	56
2.6.5 Odporové zváranie.....	57
2.6.6 Plazmové zváranie.....	58
2.6.7 Elektrónolúčové zváranie	59
2.6.8 Trecie premiešavacie zváranie	61
2.6.9 Spájkovanie	62
2.7 Delenie kovových materiálov	63
2.7.1 Delenie materiálov plameňom – rezanie kyslíkom	63
2.7.2 Rezanie plazmou	64
2.7.3 Rezanie laserom.....	65
2.7.4 Rezanie vodným lúčom	67
2.7.5 Delenie materiálu rezaním.....	68
2.7.6 Rozbrusovanie	70
2.7.7 Strihanie.....	71
3 MONTÁŽNE PRÁCE.....	72
3.1 Montážne spoje	73
3.1.1 Závitové (skrutkové) spoje	74
3.1.1.1 Uťahovanie závitového spoja	77
3.1.1.2 Zabezpečenie závitového spoja proti uvoľneniu	78
3.1.1.3 Náradie pre montáž závitových spojov	79
3.1.2 Kolíkové spoje.....	81
3.1.2.1 Náradie pre montáž kolíkových spojov	83
3.1.3 Klinové spoje.....	84
3.1.3.1 Náradie pre montáž klinových spojov	86
3.1.4 Perové spoje.....	87
3.1.4.1 Náradie pre montáž perových spojov	89
3.1.5 Nitové spoje.....	89
3.1.5.1 Aplikácie nitovaných spojení	92
3.1.5.2 Náradie pre montáž nitových spojov	94
3.1.6 Lisované spoje	96

3.1.7 Zverné spoje	99
3.1.8 Zvárané spoje.....	101
3.1.9 Spájkové spoje.....	103
3.1.10 Lepené spoje.....	106
3.1.11 Tmelené spoje.....	109
4 MONTÁŽNY SYSTÉM	111
4.1 História montáže	111
4.2 Základné pojmy v montáži	112
4.2.1 Organizačno-technické usporiadanie.....	114
4.2.2 Usporiadanie montáže	115
4.3 Technológia - montážna technológia	118
4.4 Montáž z hľadiska systémového prístupu	119
5 MONTÁŽ AKO TECHNOLOGIA	122
5.1 Kritéria montážneho systému.....	123
5.2 Technologickosť konštrukcie výrobku z hľadiska montáže	124
5.2.1 Základné pravidlá technologickosti konštrukcie z hľadiska montážneho procesu	125
5.2.2 Špecifické znaky montážnych procesov v strojárskvej výrobe	126
5.3 Technologická analýza objektov montáže	127
5.3.1 Hodnotenie technologickosti konštrukcie výrobku a jeho objektov z hľadiska montáže	129
5.4 Prehľad všeobecných metód používaných v montáži.....	134
5.5 Montážny proces.....	139
5.5.1 Technické vlastnosti montovaného výrobku	141
5.5.1.1 Tvorba montážnych postupov	143
5.5.1.2 Montážne postupy pre kusovú (malosériovú) a hromadnú výrobu	143
5.5.2 Štruktúrna analýza objektov	144
5.6 Montážna operácia	144
6 MONTÁŽNE PRACOVISKÁ	146
6.1 Systémy ručných pracovísk	147
6.2 Priestorové riešenie pracoviska.....	149
6.2.1 Usporiadanie ručných pracovísk	152
6.3 Organizácia montážneho procesu	154
6.3.1 Synchronný montážny systém.....	155
6.3.2 Automatická rotorová linka.....	157
6.3.3 Asynchronný montážny systém.....	159
6.3.4 Hniezdový montážny systém.....	161
6.3.5 Skupinový montážny systém.....	161
7 MONTÁŽNE STROJE A ZARIADENIA	162
7.1 Montážna technika	162
7.1.1 Orientačno - prírodné jednotky.....	162
7.1.2 Operačné jednotky.....	162
7.1.3 Kontrolné a riadiace jednotky	163
7.2 Dopravná technika v montáži	163
7.2.1 Valčekové dopravníky.....	164
7.2.2 Článkové dopravníky.....	166

7.2.3 Pásové dopravníky.....	168
7.2.4 Ret'azové dopravníky	170
7.2.5 Vibračné dopravníky	172
7.2.6 Závesné dopravníky.....	174
7.2.7 Paletkové dopravníky	175
7.2.8 Remeňové dopravníky.....	176
7.2.9 Lomené dopravníky.....	176
7.2.10 Dopravníkové zákruty	177
7.3 Dopravné systémy a vozidlá	177
7.4 Priemyselné roboty a manipulátory	179
7.4.1 Klasifikácia priemyselných robotov a manipulátorov.....	181
7.4.2 Všeobecné pravidlá pre robotizovanú montáž	185
7.4.3 Efektory	186
7.5 Montážne linky	187
7.5.1 Modulárne montážne linky.....	188
7.5.2 Pružné montážne systémy	189
7.5.3 Samoorganizujúce montážne systémy.....	191
7.5.4 Budúcnosť montážnych liniek v automobilovom priemysle.....	194
7.6 Zásobovacie zariadenia a zásobovacie podsystemy.....	195
7.6.1 Klasifikácia zariadení na orientáciu komponentov	197
8 PROJEKTOVANIE MONTÁŽNYCH SYSTÉMOV	200
8.1 Projektovanie montáže.....	200
8.2 Model montáže.....	201
8.3 Projektovanie montážnych pracovísk	203
8.3.1 Metódy projektovania montážnych pracovísk a systémov.....	203
8.3.2 Základy projektovania dielenských montáží	206
8.4 Typy problémov a úloh v projektovaní.....	208
8.5 Počítačová podpora projektovania montážnych systémov	210
8.5.1 Počítačová podpora projektovania montážnych technológií, pracovísk a systémov.....	212
LITERATÚRA.....	215

Úvod

Vývoj moderných a progresívnych materiálov umožňuje zvyšovanie ich kvality a vyvoláva revolučné zmeny vo svete techniky, ale i v celej spoločnosti.

Pod pojmom výrobné technológie máme na mysli technológie, ktoré prinášajú vyššie úžitkové vlastnosti v porovnaní s doterajším stavom ich poznania. Tiež je potrebné mať na pamäti, že v nie tak ďalekej budúcnosti budeme vyrábať materiály stále z horších základných surovín a s veľkou ohľaduplnosťou k životnému prostrediu. Preto je potrebný aj vhodný výber technológií na spracovanie týchto materiálov.

Riešenie konkrétnych úloh praxe si preto vyžaduje ovládanie základných znalostí z navrhovania technologických postupov na takej úrovni, ktorá zabezpečí dobrú reprodukovateľnosť technologického procesu obrábania a montáže pri dodržiavaní vyžadovaných technologických, ale aj ekonomických kritérií.

Spomínaná skutočnosť predpokladá pochopenie a osvojenie si významu stroja, nástroja, obrobku, či prípravku vstupujúceho do procesu spracovania a montáže.

Tento pohľad mali na mysli autori predkladaných skript z predmetu „Výrobné technológie a montáž“.

Koncipovanie skript umožňuje študentovi si ozrejmiť základné teoretické zákonitosti z danej problematiky. Na základe toho sú skriptá rozdelené do kapitol, ktoré umožňujú študentovi získať praktické vedomosti z oblasti výrobných technológií a ich súvis s montážou.

Montáž v celosvetovej výrobe má rozhodujúcu váhu z hľadiska svojho podielu na celkových výrobných nákladoch montovaných výrobkov i z hľadiska počtu ľudí pracujúcich v tejto oblasti.

Predkladané skriptá sú príspevkom k úsiliu o zdokonalenie a osvojenie si metód rozvoja výrobných technológií a montáže, najmä v oblasti technologickosti konštrukcie výrobku z hľadiska montáže, resp. v oblasti metodík známych pod skratkou DFA (Design for Assembly – konštruovanie pre montáž).

Teória systémov je jediný známy všeobecný nástroj na skúmanie takých zložitých a štruktúrovaných javov ako je výroba. Montáž je posledná fáza výrobného procesu v strojárstve a v iných diskretných výrobných procesoch. Úlohou montáže je kompletizácia výrobku z diskretných súčiastok, jeho odskúšanie a zabalenie.

Všeobecným cieľom zlepšovania montážneho procesu je vo väčšine prípadov zníženie jednotkových nákladov na hotový výrobok.

Využitím systémového prístupu dosiahneme cieľ rovnomerným zdokonalením všetkých prvkov montážneho systému, ktorými sú hlavne:

- montovaný výrobok,
- montážna technológia,
- montážna technika,
- človek,
- materiálový tok,
- informačný tok,
- energetický tok.

V celom svete sa bádatelia zameriavajú hlavne na zdokonalenie prvku „montovaný výrobok“ montážneho systému. Napr. zmenšením počtu súčiastok radikálne poklesne zložitosť a prácnosť montáže a v dôsledku toho aj jednotkové montážne náklady. Uvedené úspory sa pritom dosiahnu nepatrným vynaložením investícií a rozumovými aktivitami manažérov.

Autori	doc. Ing. Jozef Žarnovský, PhD. Ing. Rastislav Mikuš, PhD. Ing. Ivan Kováč, PhD. Ing. Rastislav Bernát, PhD.
Názov	VÝROBNÉ TECHNOLOGIE A MONTÁŽ
Určené	Pre študentov SPU
Vydavateľ	Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre
Vydanie	Prvé
Vytlačené	August 2018
Náklad	250 kusov
Počet strán	218
AH-VH	16,84-17,14
Tlač	Vydavateľstvo SPU v Nitre
ISBN 978-80-552-1868-7	Cena 6,70 €

Rukopis neprešiel redakčnou úpravou vo vydavateľstve.
Za odbornú náplň vydania zodpovedajú autori.

